

LÆRERVEILEDNING FOR UTSTILLINGEN: «TIDSLAG – HVERDAGSLIV PÅ SVALBARD»

Kan tilpasses alle trinn;
grunnskole, videregående skole og
voksenopplæringen.

Nordnorsk Kunstmuseum, Tromsø

25. januar – 5. oktober 2025

INTRODUKSJON

Velkommen til utstillingen *Tidslag* på Nordnorsk Kunstmuseum i Tromsø!

Denne veiledningen er utarbeidet av formidlingsavdelingen ved Nordnorsk Kunstmuseum og er ment for deg som legger utstillingen inn i undervisningen.

Skolebesøkende er en av våre viktigste publikumsgrupper, og vi har derfor et særlig fokus på god pedagogisk formidling ved Nordnorsk Kunstmuseum.

Dette dokumentet vil gi deg praktisk informasjon, informasjon om museet, kunstnerne og utstilling, og forslag til mulige aktiviteter både før, under og etter besøket basert på et utvalg fra overordnet del i LK20.

Lærerveiledningen kan derfor tilpasses til alle trinn; barneskole, ungdomsskole, videregående skole og voksenopplæringen.

PRAKTISK INFORMASJON

Før du kommer, må du gi beskjed til Formidlingsansvarlig, Ylva Foss Valde ved å sende epost til ylva@nnkm.no. Eposten må inneholde:

- Skole
- Trinn
- Antall elever og lærere
- Eventuelle tilpasninger
- Kontaktinformasjon
- Ønsket tidspunkt (oppgi gjerne flere alternativer)

Åpningstider: tirsdag – fredag, kl. 11 – 17.

Før du kommer kan det være lurt å ha snakket med elevene om hvordan man oppfører seg på et museum og i en utstilling. Vi ønsker at alle skal ha gode opplevelser av å være i våre utstillinger samtidig.

Når du kommer tar du kontakt i resepsjonen med riktig antall elever, dette er viktig for vår sikkerhet og administrative virksomhet.

KORT OM NORDNORSK KUNSTMUSEUM

Nordnorsk Kunstmuseums formål er å skape interesse for, øke kjennskapen til og kunnskapen om billedkunst og kunsthåndverk i den nordnorske landsdelen med visjonen om at «kunst beveger». Nordnorsk Kunstmuseum betjener regionene Troms, Finnmark og Nordland, samt Svalbard.

Museet er Norges nordligste statlig finansierte kunstmuseum og spiller en betydelig rolle i den regionale, nasjonale og internasjonale kunstverdenen. Sentralt i museet er ivaretagelse, forskning, formidling og aktivering av samlingen på over 2 200 verk, av kunstnere fra 1600-tallet frem til i dag.

Museets verdier er å være åpen, relevant og medskapende, og vi er opptatt av sosial rettferdighet og klimarettferdighet.

Nordnorsk Kunstmuseum ble stiftet i Tromsø i 1985, og har de senere årene gått fra denne ene lokasjonen, til tre lokasjoner. Det jobbes mot et nytt museumsbygg i Tromsø, i samarbeid med Tromsø kommune og Arktisk Filharmonisk; Kulturkvartalet.

Nordnorsk Kunstmuseum har visningslokaler på Nordover – verdens nordligst kunstsenter i Longyearbyen på Svalbard, og er en av nøkkelpartnerne i kunstnerresidensen Artica Svalbard.

Museet har hatt kontorer og ansatte i Bodø siden 2023, og åpner et eget bygg som Nordnorsk Kunstmuseum Bodø i februar 2025.

KORT OM KUNSTNERNE

Utstillingen viser verk av fire kunstnere, som representerer tre generasjoner: morfar og mormor, mor og datter. Alle fire med sin unike relasjon til Svalbard.

Leif Archie Grøndal (1914-1991) kom til Longyearbyen som gruvarbeider i 1949, men det var fotografiet han skulle arbeide med. Han lagde filmen «Svalbards gruvesamfunn, natur og dyreliv», var offisiell fotograf for sysselmannen og tok bilder for Svalbardposten.

Herta Grøndal Lampert (1930–2019) kom som 22-åring og musikkstudent fra Wien til Svalbard for første gang. Det ble starten på en lidenskap med å dokumentere polarområdet. Hun er trolig den som over lengst periode, fra 1952 til 2008, har dokumentert Svalbard gjennom fotografiet. Samlingen Herta og Leif etterlot, besto av totalt 13 350 bilder.

Eva Grøndal (1954) er født på Svalbard, men fordi foreldrene ikke var funksjonærer med rett til å ha familie der, ble hun sammen med foreldrene Herta og Leif sendt til fastlandet da hun var 1 måned gammel. Barndommen tilbrakte hun hos besteforeldre i Wien og hos fosterforeldre i Drammen, mens moren fartet mye mellom hjemlandet Østerrike, Norge og Svalbard, hvor hun fotograferte. Eva bosatte seg i Longyearbyen i 2008.

Aggie Grøndal Peterson (1975) har siden 12-årsalderen besøkt Svalbard med mamma Eva og bestemor Herta. Hun er låtskriver, komponist og musikkprodusent, og har lang fartstid som arktisk elektronisk musiker.

KORT OM UTSTILLINGEN

Tidslag – Hverdagsliv på Svalbard gir liv til historiske fotografier tatt av Herta Grøndal Lampert og Leif Archie Grøndal fra begynnelsen av 1950-tallet til 1990-tallet. I utstillingen finner vi også refotografier tatt av deres datter, fotograf Eva Grøndal. Sammen med den nykomponerte musikken til Aggie Grøndal Peterson, som er barnebarn og datter av fotografene, møtes tre generasjoner av kunstnere med tilknytning til Svalbard gjennom ulike kunstneriske uttrykk. Uttrykkene settes sammen — lag på lag — til en opplevelse som inviterer til refleksjon rundt dagens utfordringer og livets forgjengelighet. Gjennom fotografi, lyd og refotografi, får vi innblikk i

4 av 9

forskjellige livssituasjoner og endringene som har skjedd på Svalbard gjennom tidene.

Foto: Herta Grøndal Lampert eller Leif Archie Grøndal

UTDRAG FRA OVERORDNET DEL LK20

Vi ønsker at lærerveiledningen vil bidra til inspirasjon og tverrfaglighet, da den vektlegger å utvikle grunnleggende ferdigheter, kritisk refleksjon og kreativitet, og passer spesielt inn i overordnet del fra LK20;

1.2: identitet og kulturelt mangfold:

- *Innsikt i vår historie og kultur er viktig for utvikling av elevenes identitet og skaper tilhørighet til samfunnet. Elevene skal lære å kjenne de verdiene og tradisjonene som bidrar til å samle menneskene (...).*

1.4: skaperglede, engasjement og utforskertrang:

- *Elever som lærer om og gjennom skapende virksomhet, utvikler evnen til å uttrykke seg på ulike måter, (...) og stille nye spørsmål.*

1.5: respekt for naturen og miljøbevissthet:

- *Elevene skal utvikle bevissthet om hvordan menneskets levesett påvirker naturen og klimaet, og dermed også våre samfunn.*

FORMIDLINGSVEIENE

Denne delen av dokumentet kommer med forslag til det vi kaller *refleksjonsstartere* og *kreative etterspill*.

Refleksjonsstartere er forslag til samtaler før dere møter utstillingen som gjerne foregår i klasserommet, men som kan fortsette i diskusjoner underveis i besøket. **Kreative etterspill** egner seg godt å gjøre sammen i klasserommet, eller i SKAPEverkstedet, etter at dere har sett utstillingen.

Refleksjonsstarterne

Før dere møter utstillingen

Inngang 1:

Søk på nettet i klasserommet etter ett eller flere av følgende ord og snakk om hva det er: Historiske fotografier / relasjoner / 1950-tallet / Svalbard / komposisjon (musikk) / arktisk / tilknytning / re fotografering / gruvedrift / respekt / uttrykk / 1970-tallet / dagens utfordringer / kulturforskjeller / tradisjoner / generasjoner / fritid / mellommenneskelighet / 1960-tallet / kulturutveksling / påvirkningskraft / lydminner / symbolikk / 1980-tallet / kulturminner / digitalisering / fotografiets historie / geopolitikk / hverdagslivet / lydkunst vs. musikk / den kalde krigen / 1990-tallet

Inngang 2:

Gå sammen to og to, eller tre og tre, og beskriv hvor du kommer fra:

Hvordan ser det ut der du bor? Hvordan ser naturen rundt ut? Hvilke historier velger du å fortelle om hjemlassen din, og hvorfor? Hvordan så det ut der før? Kan du historien til stedsnavnet der du bor? Finnes det bilder av hvordan landskapet så ut for 50 år siden?

Bruk internett og vær kildekritisk: Samle sammen ulike bilder du har tatt selv eller finner på nettet, samt informasjonen om de historiske faktaene.

Underveis i besøket

Inngang 1:

Gjør deg opp dine egne personlige tolkninger og opplevelser i møte med fem utvalgte fotografier. Husk at kunst ikke bare kan forstås på én bestemt måte; det er alltid et personlig møte. Med utgangspunkt i det dere har snakket om i klasserommet, hvordan forstår du tematikkene annerledes når du ser bildene som vises i utstillingen, og de fem du har valgt deg ut?

Ta deg tid til å notere stikkord på et ark med det du sitter igjen med etterpå.

Inngang 2:

Diskuter eller reflekter over noen av disse temaene, i gruppe på tre eller fire:

- Hvorfor er det viktig å ta vare på fotografier gjennom tidene?
- Hvordan kan historiske fotografier fortelle noe om dagens utfordringer? Hvilken rolle spiller fotografiet i dagens samfunn?
- Kan vi tro på alt vi ser? Hvordan kan historie manipuleres gjennom et fotografi? Hva gjør dette med hvordan vi bruker fotografiet?
- Hva kan utstillingstittelen *Tidslag* bety?
- Hvor mye tror du verden har endret seg om 50 år?
- Hvordan vil vi se tilbake på bilder som blir tatt i dag om 70 år?
- Respekten for naturen: hvordan kan vi vise respekt for naturen når vi griper inn i den? Når er det skadelig? Hvordan forlater vi naturen?
- Respekten for ulike kulturer: Hvordan viser vi respekt for, og ta vare på, alle de forskjellige kulturene?
- Kollektive historier og personlige historier: "Hvem er VI"? og "Hvem er DU"?
- Hvor er de eldre personene familien din fra? Hvordan så det ut der når de var yngre og hvordan ser de ut der nå?

Kreative etterspill

Oppgave 1: «Lag på lag»

I en kreativ refleksjonsoppgave, basert på Eva Grøndals perspektiv på de samme motivene som hennes foreldre en gang fotograferte, får elevene innsikt i sin lokalhistorie gjennom skapende uttrykksformer og undring.

Sted: Denne oppgaven egner seg i klasserommet.

Materialer: utskrevne fotografier fra kjente/utvalgte steder i Tromsø som de har tatt selv (både med og uten folk) tusjer i ulike farger, limstift, saks og hvite ark.

Tidsbruk: Oppgaven er delt inn i tre deler, du som lærer kan fordele det slik det passer din timeplan best, estimert totalt 1 klokke.

Del 1: Elevene skal, med utgangspunkt i det bildet de har tatt selv bruke tid på å søke opp eldre bilder av dette stedet/motivet.

Skriv så dette ut, sammenlign med eget bilde og noter direkte på det eldste svarene på noen spørsmål med tusj i valgfri farge: «*Hvorfor er det viktig å ta vare på fotografier gjennom tidene? Hvordan kan historiske fotografier fortelle noe om dagens utfordringer? Hvilken rolle spiller fotografiet i dagens samfunn? Kan vi tro på alt vi ser? Hvordan kan historie manipuleres gjennom et fotografi? Hva gjør dette med hvordan vi bruker fotografiet?*».

7 av 9

Del 2: Neste steg er å skrive ut flere versjoner av dette stedet, både eldre og nyere, slik at elevene kan klippe ut deler og lage en collage versjon bestående av flere lag av tid. Dette kan limes direkte på bildene, eller ha hvite ark som base.

Del 3: Finn et egnet sted i klasserommet eller på skolen og monter alle kunstverkene i en utstilling slik som det så ut på Nordnorsk Kunstmuseum. Inviter gjester fra hele skolen til den offisielle åpningen!

Oppgave 2: «Snakkes i 2075!»

Gjennom en kreativ utfoldelse får elevene mulighet til å uttrykke seg visuelt og stille spørsmålstegn ved menneskets levesett i dag og dens påvirkningskraft i tidene som kommer. Med utgangspunkt i utstillingens perspektiv på lag av tid, skal elevene lage et postkort som de skal skrive til seg selv i 2075, 50 år fra nå.

Foto: Eva Grøndal

Sted: Denne oppgaven egner seg godt i SKAPEverkstedet etter endt utstillingsbesøk.

Materialer: ferdige postkort, tegnesaker, limstift og saks.

Tidsbruk: Oppgaven er delt inn i tre deler, du som lærer kan fordele det slik det passer din timeplan best, estimert totalt 45 minutter.

Del 1: Elevene starter med å notere ned noen stikkord på et ark: relasjoner, tilknytning, dagens utfordringer, hverdagslivet og kulturminner. Andre stikkord som de har med seg fra utstillingsopplevelsen er også velkomne. Skrev gjerne ned noen setninger med assosiasjoner som dukker opp – hva som helst.

Del 2: Neste steg er å finne et passende postkort fra bunken med ferdige postkort som er funnet frem. Dette kan gjøres om, ved å dekorere med utklipp fra andre postkort eller tegninger. Videre skal elevene bruke dette postkortet til å skrive en liten tekst til seg selv i 2075 – 50 år fra i dag. Disse tekstene tar utgangspunkt i stikkordene tar dere med dere tilbake i klasserommet.

Del 3: Finn et egnet sted i klasserommet eller på skolen og monter alle kunstverkene i en utstilling slik som det så ut på Nordnorsk Kunstmuseum. Inviter gjester fra hele skolen til den offisielle åpningen!

AVSLUTTENDE KOMMENTAR FRA OSS

Tusen takk for besøket på Nordnorsk Kunstmuseum, Tromsø og i utstillingen *Tidslag – Hverdagsliv på Svalbard*.

Vi håper denne formidlingsveiledningen var nyttig for deg og dine elever i undervisning og i forståelsen, samt opplevelsen, av utstillingen.

Har du tilbakemeldinger av alle slag, ta kontakt med formidlingsansvarlig Ylva Foss Valde, ylva@nnkm.no.

Husk at åpningstidene er tirsdag – fredag, kl. 11.00 – 17.00 og at alle besøk for skoleklasser har gratis inngang.

VELKOMMEN IGJEN!

Foto: Herta Grøndal Lampert eller Leif Archie Grøndal